

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 6 Sayı: 27 Volume: 6 Issue: 27

Yaz 2013 Summer 2013

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ İLE İLGİLİ TEZLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*
AN EVALUATION OF THE THESES ON HISTORY OF TEACHER TRAINING IN TURKEY

Mustafa ŞAHİN**

Aslı ÇETİNOĞLU***

Saide AYVAZ****

Öz

Araştırmanın amacı, Türkiye’de öğretmen yetiştirme tarihçesine yönelik yapılmış tezlerin bazı değişkenler bakımından nasıl bir dağılım gösterdiğini incelemektir. Doküman incelemesi yapılan bu çalışmada; dokümanlara ulaşma, orijinalliğin kontrol edilmesi, dokümanların anlaşılması, verinin analiz edilmesi ve verinin kullanılması şeklinde beş aşama izlenmiştir. Yapılan çalışmada Türkiye’de öğretmen yetiştirme tarihçesine yönelik hazırlanmış olan ilk tezin 1970 yılında olduğu, geçen süreçte tez sayısında uzun yıllar ciddi bir artışın olmadığı gözlenmiştir. Türkiye’de öğretmen yetiştirme tarihçesi ile ilgili hazırlanmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin en çok Niğde, Gazi, Marmara ve Ankara Üniversitelerinde yoğunluk kazandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Yetiştirme, Türk Eğitim Tarihi, Lisansüstü Tezler.

Abstract

The purpose of the study is to examine how the thesis studies performed regarding the history of teacher education in Turkey are distributed in terms of some variables. Five stages were followed in the study where document examination was done as reaching the document, checking the originality, understanding the documents, analyzing data and using data. It is found out in the present study that the first thesis prepared on the issue of the history of teacher education in Turkey was in 1970 and that since then, there has been no considerable increase in the number of thesis. It is shown that the master thesis and PhD dissertations prepared on the issue of the history of teacher education in Turkey were mostly performed in Niğde, Gazi, Marmara and Ankara Universities.

Keywords: Teacher Education, History of Turkish Education, Thesis & Dissertations.

Giriş

Türk Eğitim Tarihi ve onun alt bir çalışma alanı olan öğretmen eğitiminin tarihsel gelişimi Türkiye’de akademik olarak istenilen noktalarda değildir. Akyüz (1970, 1978, 1990), Dilaver (1992), Duman (1998), Eşme (2003), Kavcar (2002), Koçer (1961), Öztürk (1998), Şahin (1996, 1998, 2012), Şanal (2003, 2004, 2006), Uygun (2007) gibi araştırmacılar tarafından yayınlanmış eserler dışında öğretmen yetiştirme tarihsel sürecine ilişkin akademik çalışmalar ağırlıklı olarak “Köy Enstitüleri” ekseninde odaklanmıştır. Türkiye’de öğretmen yetiştirme tarihçesi ile ilgili literatür incelendiğinde üç kategoriye ayrılabilir (Öztürk, 2008):

* Bu çalışma 14-16 Haziran 2012’de (KTÜ) II. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumunda tebliğ olarak sunulmuştur.

** Doç.Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi.

*** Bilim Uzmanı, Sosyal Bilgiler Öğretmeni.

**** Bilim Uzmanı, Sosyal Bilgiler Öğretmeni.

(a) dönemsel araştırmalar, (b) kurum temelli araştırmalar, (c) genel Türk Eğitim Tarihi araştırmaları içinde retmen yetiştirme ile ilgili bölümler.

Son yıllarda Türk Eğitim Tarihi literatürü ile ilgili Ergün (2006) ve ztrk (2008) doküman ve içerik incelemeleri yapmışlardır. Bununla birlikte Türkiye’de retmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik henüz bir doküman incelemesinin yapılmamış olması bir eksiklik olarak görülmüş ve bu çalışma ile söz konusu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda bu araştırma ile Türkiye’de retmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik hazırlanmış tezlerin bazı değişkenler bakımından nasıl bir dağılım gösterdiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın problem cümlesi, “Türkiye’de retmen yetiştirmenin tarihçesi ile ilgili yapılmış tezler bazı değişkenlere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri Türkiye’de retmen yetiştirmenin tarihçesi ile ilgili yapılmış tezlerin; (a) yıllarına göre, (b) yapıldığı üniversitelere göre, (c) yapıldığı enstitülere göre, (d) danışmanlarının unvanlarına göre, (e) yüksek lisans/doktora tezi olmalarına göre, (f) YK Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup/olmamalarına göre, (g) Araştırma konuları ve bu konuların yıllarla olan ilişkilerine göre nasıl bir dağılım gösterdiği şeklinde dizayn edilmiştir.

Yöntem

Doküman incelemesi yapılan bu araştırmada belli başlı beş aşama izlenmiştir: (a) dokümanlara ulaşma, (b) orijinalliğin kontrol edilmesi, (c) dokümanların anlaşılması, (d) verinin analiz edilmesi, (e) verinin kullanılması. Tez dokümanlarından elde edilen verilerin analizinde, betimleme amacıyla frekans tablolarından yararlanılmıştır. Ayrıca son araştırma sorusu için tematik bir ereve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması aşamalarını kapsayan betimsel analiz tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve şimşek, 2008).

Araştırmanın verilerine ulaşmak için, YK Ulusal Tez Merkezi’nde ayrıntılı tarama yapılmıştır. İlk etapta konu başlıklarında anahtar kelime olarak “retmen okulları” ve “eğitim fakülteleri”, “retmen yetiştirme” başlıkları taranmıştır. Diğer konu başlıklarında ise “köy enstitüleri”, “muallim mektebi”, “darlmuallim”, “darlmuallimat”, “köy eğitmeni” konularında tarama yapılmıştır. Bunlara ek olarak dizin terimlerine ve tez adına “retmen” anahtar kelimesi yazılarak tarama tamamlanmıştır. YÖK tez veri bankasında yer almayan ancak alana ilişkin yapılmış sınırlı sayıdaki tezde bu araştırmanın verilerine dahil edilmiştir.

Araştırmada yer alan konu başlıkları tezlerin yoğun olduğu alanlar ve dönemlerin retmen yetiştirmenin tarihçesi göz önünde bulundurulularak tasarlanmıştır. Tema başlıkları; “İlk retmen Okulları”, “Orta retmen Okulları”, “Yüksek retmen Okulları”, “Köy Enstitüleri”, “Köy Eğitmenliği”, “Köy retmen Okulları”, “Eğitim Enstitüleri”, “Eğitim Fakülteleri” olmak üzere sekiz adet olarak belirlenmiştir.

Araştırmada “retmen yetiştirme” konu başlığında, program teması yer alan birçok tez ile karşılaşılmıştır. Bu tezler her ne kadar retmen yetiştirilmesi başlığına uygun görülse de, belirtilen tezlerin, günümüz eğitim programlarına yönelik mevcut durumun belirlenmesi şeklinde hazırlanması nedeniyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Araştırmada ulaşılan tezler, yüksek lisans ve doktora şeklinde ayrılarak, belirlenen alt problemler işığında incelenmiştir.

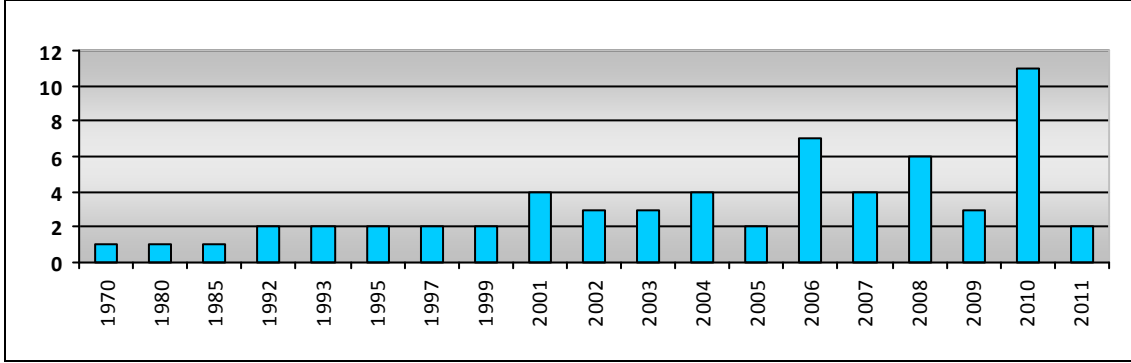
Bulgular

Bu bölümde Türkiye’de retmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılmış tezlerin; türü, yılı, hazırlandığı niversite, hazırlandığı enstitü ve çalışılan konu başlıkları ile ilgili bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Hazırlandığı Döneme İlişkin Bulgular ve Yorum

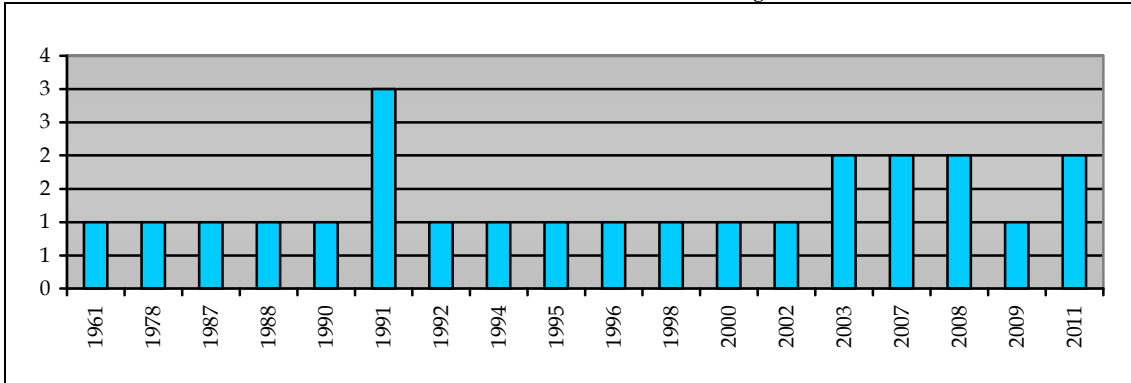
Araştırmanın ilk alt problemi “Türkiye’de retmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılmış tezler, yıllarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular iki grafik halinde verilmiştir.

Grafik 1: Yüksek Lisans Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 1’de öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik hazırlanmış olan yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımları görülmektedir. Yüksek lisans tezleri yıllara göre incelendiğinde öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik yapılan ilk yüksek lisans tezinin 1970’de Hacettepe Üniversitesi’nde Abdullah Demirtaş tarafından hazırlanmış olan “Köy Enstitüleri 1943 Programı” başlıklı çalışmanın olduğu görülmüştür. Yüksek lisans tezlerinde 2001 yılından sonra bir artış görülmüş, sonrasında istikrarlı bir seyir izlememiş ve 2010 yılında en bir teze en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Grafik 2: Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

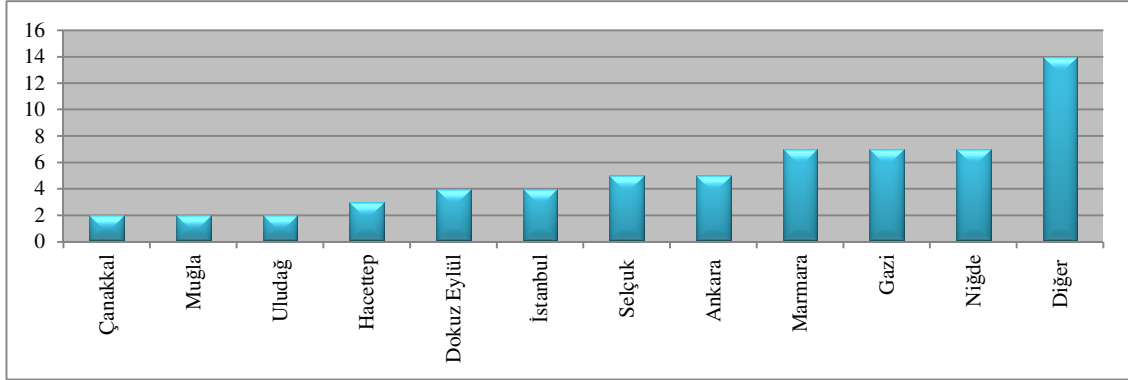
Grafik 2’de Türkiye’de öğretmen yetiştirme tarihesi ile ilgili ilk doktora tezinin 1961 yılında Ankara Üniversitesi’nde Hasan Ali Koçer tarafından hazırlanan “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Problemleri” isimli çalışmanın olduğu görülmüştür.¹ Doktora tezlerinde yıllar içinde fazla bir değişim göstermeyerek istikrar sağlandığı belirlenmiş; 1991 yılında üç tez ile en yüksek düzeye ulaştığı görülmüştür.

Hazırladığı Üniversitelere İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “Türkiye’de öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik yapılmış tezler, yapıldığı üniversitelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular iki grafik halinde verilmiştir.

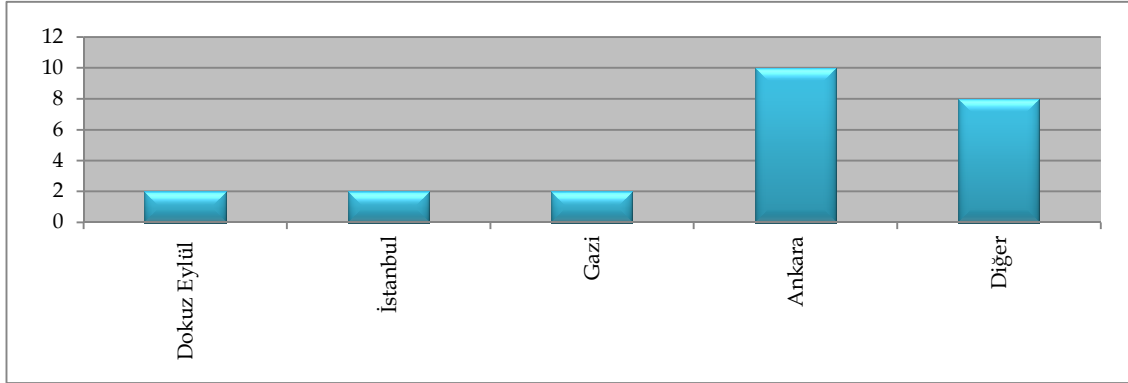
¹ Türkiye’deki öğretmen yetiştirilmesi konusuyla ilgili yapılmış olan ilk akademik çalışmalardan biri de Fay Kirby’nin 1960 yılında Columbia University Teachers College’de hazırladığı “Türkiye’de Köy Enstitüleri” isimli doktora tezidir.

Grafik 3: Yüksek Lisans Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Grafik 3'te öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik hazırlanmış olan yüksek lisans tezlerinin üniversitelere göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 3 incelendiğinde 1961'den günümüze toplam 25 üniversitede yüksek lisans tezinin sonuçlandırıldığı gözlenmiştir. Öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik yapılmış 62 yüksek lisans tezinin 7'si Gazi, Marmara ve Niğde Üniversiteleri, hazırlanan tez sayısı ile üniversiteler içinde öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik hazırlanan yüksek lisans tezleri arasında birinci sırayı paylaşmaktadır. Niğde, Marmara ve Gazi Üniversitelerini, Ankara (5), Selçuk (5), İstanbul (4), Dokuz Eylül (4), Hacettepe (3), Muğla (2), Uludağ (2) ve Çanakkale (2) üniversitesi izlemektedir. Diğer kolonuna birer tezin hazırlandığı üniversiteler toplanmıştır. Diğer² kolonundaki üniversitelerde toplam 14 yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.

Grafik 4: Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Grafik 4'de öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik hazırlanmış olan doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 4 incelendiğinde 1961'den günümüze toplam 14 farklı üniversitede doktora tezinin sonuçlandırıldığı gözlenmiştir. Öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik yapılmış 24 doktora tezinden 10'unun

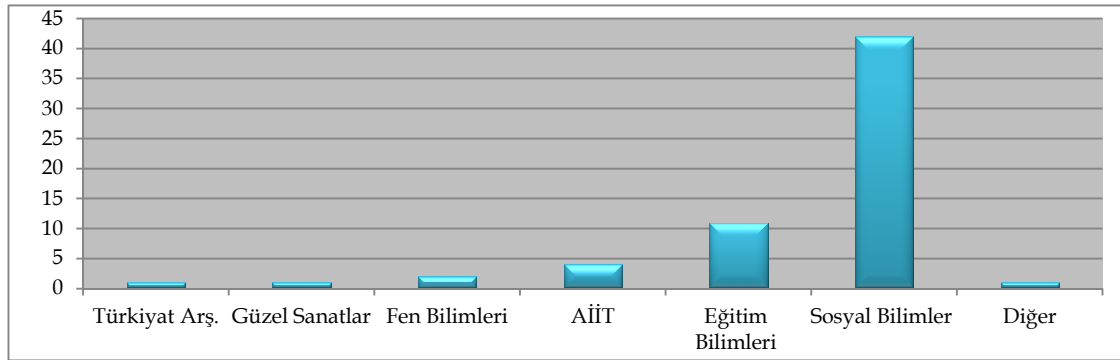
² Adnan Menderes, Afyon Kocatepe, Balıkesir, Celal Bayar, Dumlupınar, Erciyes, İnönü, KTÜ, Mersin, ODTÜ, Ondokuz Mayıs, Osman Gazi, YTÜ, Osmangazi, Akdeniz.

sonuçlandırıldığı Ankara Üniversitesi, hazırlanan tez sayısı ile üniversiteler içinde öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik hazırlanan doktora tezleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Ankara Üniversitesini Dokuz Eylül (2), Gazi (2) ve İstanbul (2) üniversitesi izlemektedir. Diğer kolonuna öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik birer tez çıkaran üniversiteler dahil edilmiştir. Diğer³ kolonundaki üniversitelerde toplam 8 doktora tezi hazırlanmıştır.

Hazırlanmış Enstitülere İlişkin İlgili Bulgular ve Yorum

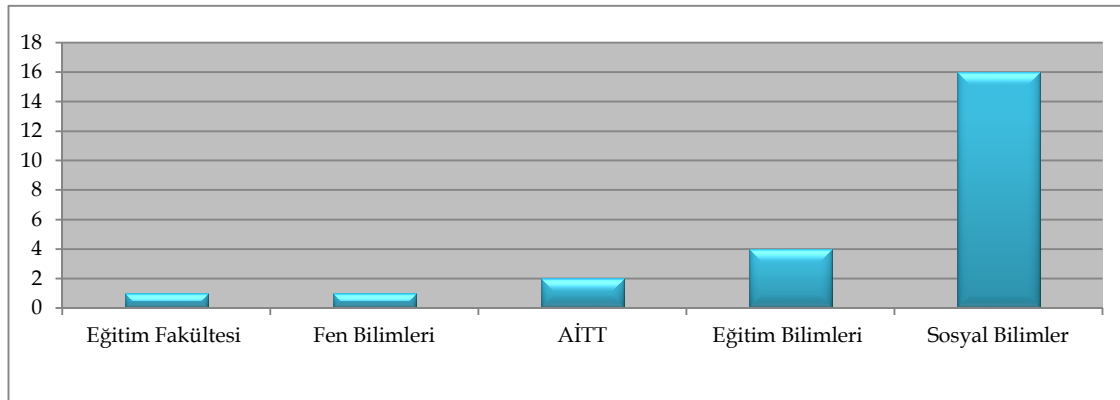
Araştırmanın üçüncü alt problemi "Türkiye'de öğretmen yetiştirme tarihesi ile ilgili olarak hazırlanmış tezler, yapıldığı enstitülere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?" olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular iki grafikte verilmiştir.

Grafik 5: Yüksek Lisans Tezlerinin Enstitülere Göre Dağılımı

Grafik 5'de öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik hazırlanmış olan yüksek lisans tezlerinin enstitülere göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 5 incelendiğinde öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik hazırlanmış 62 yüksek lisans tezinin içinde en fazla sayıya 42 tez ile sosyal bilimler enstitüleri sahiptir. Sosyal bilimler enstitülerini, eğitim bilimleri enstitüleri (11), Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi enstitüleri (4), fen bilimleri enstitüleri (2), güzel sanatlar enstitüsü (1), ve Türkiye Araştırmaları Enstitüsü (1) izlemektedir. "Diğer" kolonunda bulunan bir tezin hazırlandığı enstitüye ulaşamamıştır.

Grafik 6: Doktora Tezlerinin Enstitülere Göre Dağılımı

Grafik 6'da öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik hazırlanmış olan doktora tezlerinin enstitülere göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 6 incelendiğinde öğretmen yetiştirme tarihesine yönelik yapılmış 24 doktora tezinin içinde en fazla sayıya 16 tez ile sosyal bilimler enstitüleri sahiptir. Sosyal bilimler enstitülerini, eğitim bilimleri enstitüleri (4),

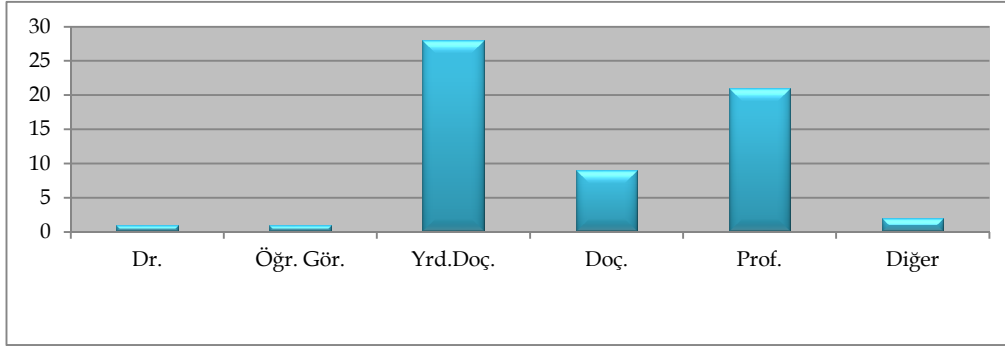
³ Anadolu, Boğaziçi, Celal Bayar, Cumhuriyet, Ege, Marmara, ODTÜ, Selçuk.

Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi enstitüleri (2), Eğitim Fakültesi (1) ve fen bilimleri enstitüsü (1) izlemektedir.

Tez Danışmanlarının Unvanlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

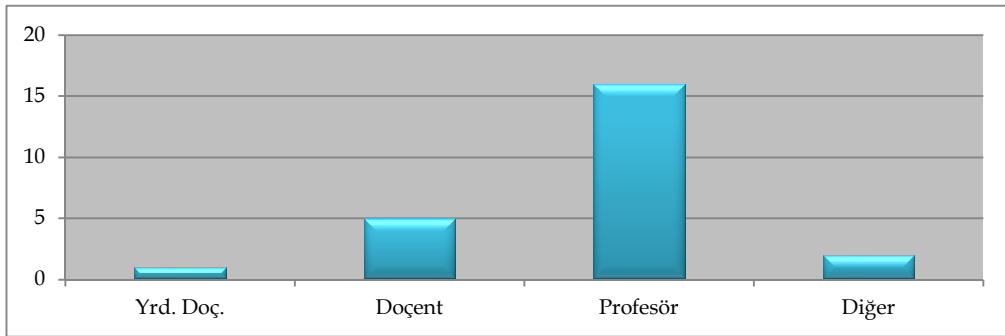
Araştırmanın dördüncü alt problemi “Türkiye’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik hazırlanmış olan tezler, danışmanlarının unvanlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular iki grafikte verilmiştir.

Grafik 7: Yüksek Lisans Tezlerinin Danışmanlara Göre Dağılımı

Grafik 7’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik hazırlanmış olan yüksek lisans tezlerinin danışmanlarının unvanlarına göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 7’ye göre öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılan yüksek lisans tez danışmanlarının unvanlarına bakıldığında, tezlerin en çok 28 tez sayısı ile yardımcı doçent unvanına sahip danışmanlarca yürütüldüğü görülmektedir. Bunu 21 tez ile profesör danışmanlığında yürütülen tezler izlemektedir. Doçent unvanına sahip danışmanlarca yürütülen tezlerin sayısı ise 9’dur. “Diğer” kolonunda bulunan 2 tez ise araştırılan kaynaklarda danışmanlarının belirtilmediği tezlerden oluşmaktadır.

Grafik 8: Doktora Tezlerinin Danışmanlara Göre Dağılımı

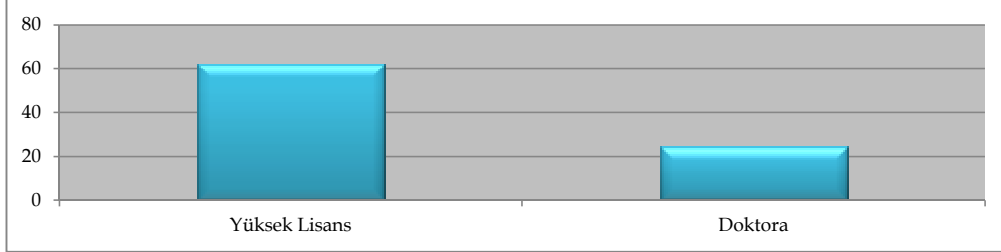

Grafik 8’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesi ile ilgili yapılan doktora tezlerinin, danışmanlarının unvanlarına göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 8’e göre öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılan doktora tezlerinin danışman unvanlarına bakıldığında, tezlerin en çok 16 tez sayısı ile profesör unvanına sahip danışmanlarca yürütüldüğü görülmüştür. Bu sayıyı 5 ile doçent danışmanlığında yürütülen tezler ve 1 ile yardımcı doçent danışmanlığında yürütülen tez izlemektedir. “Diğer” kolonunda bulunan iki tez ise araştırılan kaynaklarda danışmanlarının ya da unvanlarının belirtilmediği tezlerden oluşmaktadır.

Tezlerin Yüksek Lisans/Doktora Olmalarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi “Türkiye’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik hazırlanmış olan tezler, yüksek lisans/doktora tezi olmalarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Grafik 9: Tezlerin Yüksek Lisans/Doktora Tezi Olmalarına Göre Dağılımı

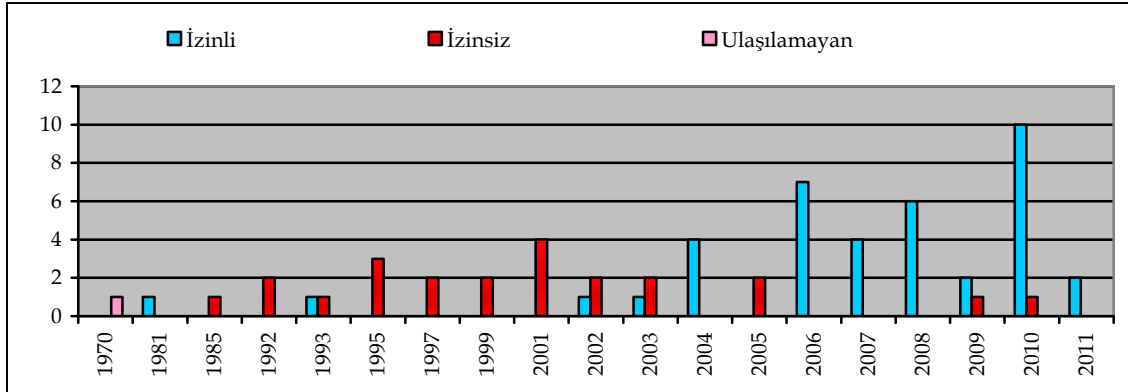

Grafik 9’da öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik hazırlanmış olan tezlerin yüksek lisans ve doktora tezi olmalarına göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 9’a göre öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılan tezlere bakıldığında, bunların 62’sinin yüksek lisans kademesinde 24’ ise doktora aşamasında hazırlandığı görülmüştür.

YÖK Ulusal Tez Merkezinde Okuyucuya Açık Olup-Olmamasına İlişkin Bulgular ve Yorum

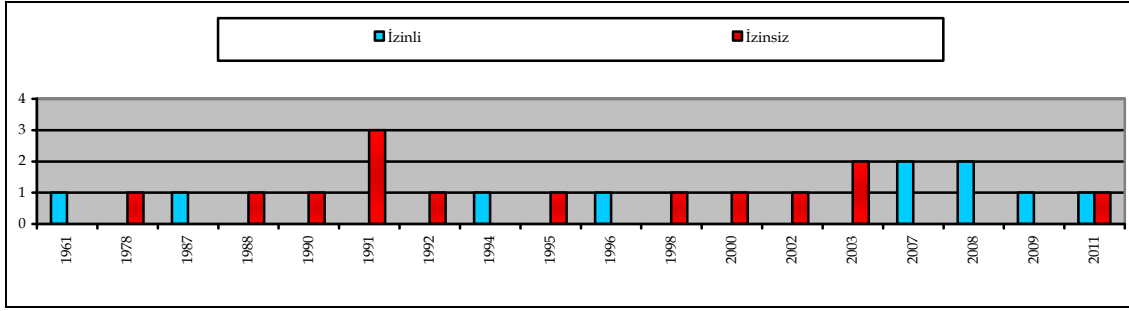
Araştırmanın altıncı alt problemi “öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılmış tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına göre nasıl bir dağılım görülmektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular iki grafikte verilmiştir.

Grafik 10: Yüksek Lisans Tezlerinin İzin Durumuna Göre Dağılımı

Grafik 10’da öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 10’da öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılan yüksek lisans tezlerinin izin durumuna bakıldığında izinli tezlerin sayısının 39, izinsiz olanların 23 olduğu görülür. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı olmayıp da dışarıdan ulaşılan tez sayısının da bir olduğu görülmüştür.

Grafik 11: Doktora Tezlerinin İzin Durumuna Göre Dağılımı

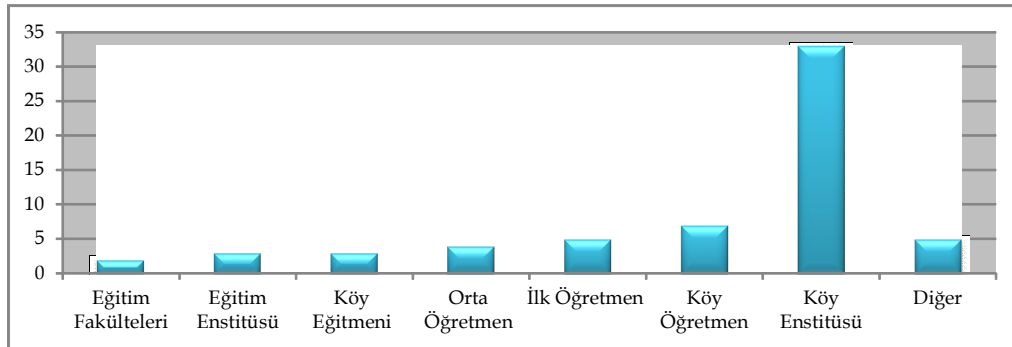

Grafik 11’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik hazırlanmış olan doktora tezlerinin YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde okuyucuya açık olup olmamalarına göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 11’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılan doktora tezlerinin izin durumuna bakıldığında, tezlerin sayısal çoğunluğunun izinsiz tezlerde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Buna göre izinsiz tezlerin sayısı 14, izinli tezlerin sayısı ise 10 olup toplamda 24 doktora tezine ulaşılmıştır.

Araştırma Konuları ve Bu Konuların Yıllarla Olan İlişkilerine Göre Bulgular ve Yorum

Araştırmanın yedinci alt problemi “Türkiye’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılmış tezler, araştırma konuları ve bu konuların yıllarla olan ilişkilerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme yönelik elde edilen bulgular dört grafikte verilmiştir.

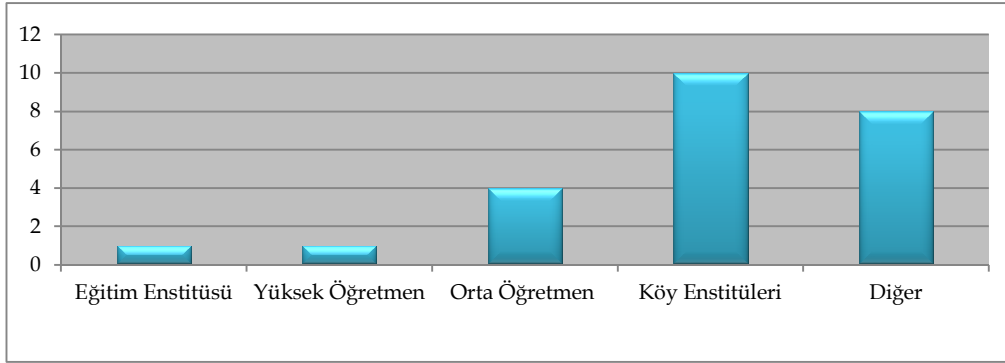
Grafik 12: Yüksek Lisans Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı

Grafik 12’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin konularına göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 12’ye göre öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılan yüksek lisans tez konularına bakıldığında, 33 teze en çok köy enstitüleri alanında çalışıldığı görülmüştür. Bunu 7 teze köy öğretmen okulları, 5 teze ilk öğretmen okulları, 5 teze orta öğretmen okulları, 3 teze köy eğitmen, 3 teze eğitim enstitüleri ve 2 teze eğitim fakülteleri izlemiştir.

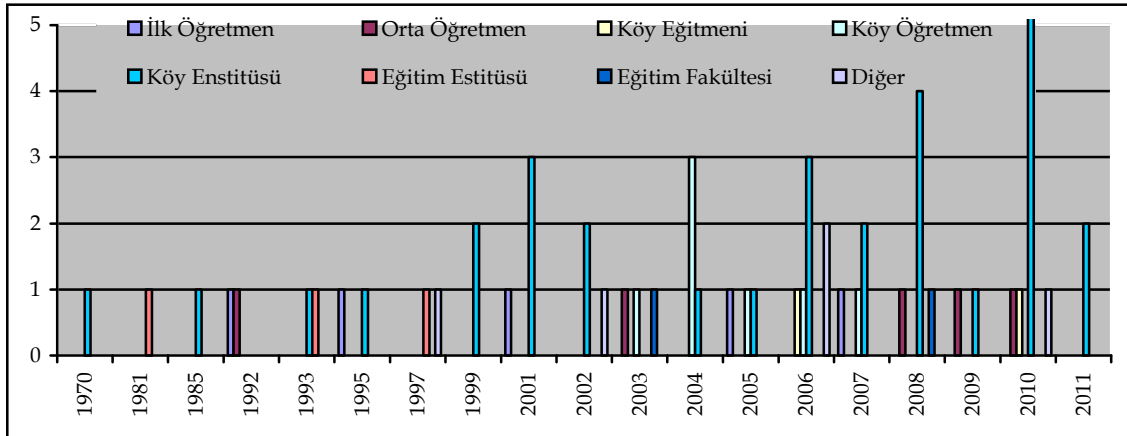

Grafik 13: Doktora Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı

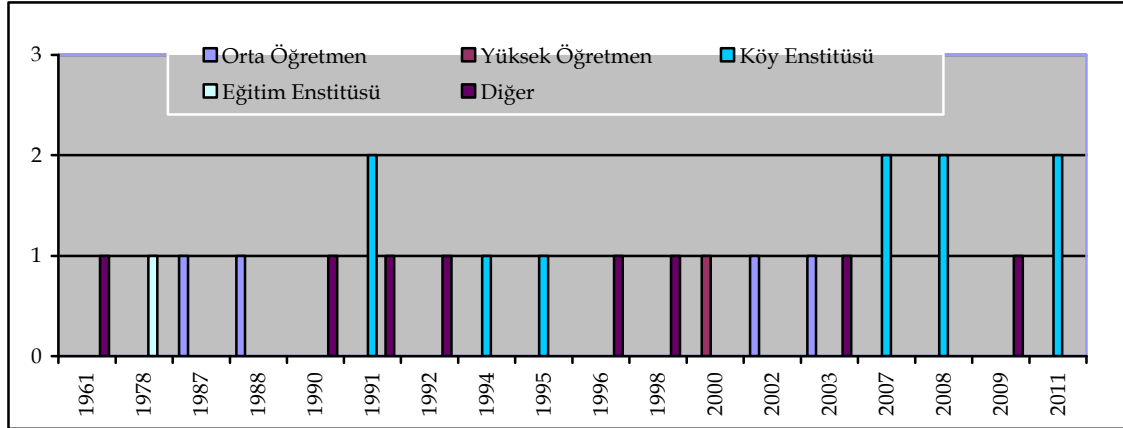
Grafik 13’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik hazırlanmış olan doktora tezlerinin konularına göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 13’e göre öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılan doktora tez konularına bakıldığında, 10 tez ile en çok köy enstitüleri alanında çalışıldığı görülmüştür. Bunu 4 teze orta öğretmen okulları 1 teze yüksek öğretmen okulları ve 1 teze eğitim enstitüsü izlemektedir. Diğerleri başlığı altında ise 8 tez toplanmıştır.

Grafik 14: Yüksek Lisans Tezlerinin Konularının Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 14’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik hazırlanmış olan yüksek lisans tez konularının yıllara göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 14’de öğretmen yetiştirmenin tarihçesine yönelik yapılan yüksek lisans tez konularının yıllara göre dağılımına bakıldığında, ilk tezin 1970 yılında köy enstitüleri üzerine yapıldığı görülmektedir. Temaların yıllara göre dağılımına bakıldığında yüksek lisans tezlerinde başlangıçtan 2000’li yıllara kadar ağırlıklı olarak “Köy Enstitüleri” ve “Orta Öğretmen Okulları” en fazla çalışılan konular iken 2000’li yıllarla birlikte “Köy Öğretmen Okulları” temasında da belirgin bir artış gözlenmektedir.

Grafik 15: Doktora Tezlerinin Konularının Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 15’de öğretmen yetiştirme tarihçesine yönelik hazırlanmış olan doktora tez konularının yıllara göre dağılımları sunulmuştur. Grafik 15’de öğretmen yetiştirme tarihçesine yönelik yapılan doktora tez konularının yıllara göre dağılımına bakıldığında, ilk çalışmanın 1961 yılında hazırlanan “Türkiye’de Öğretmen Yetiştirilmesi Problemi” konulu tez olduğu görülmektedir. Yıllara göre dağılıma bakıldığında doktora tezlerinde en çok tercih edilen temanın “Köy Enstitüleri” olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Öğretmen yetiştirme konusu Osmanlı’dan başlayarak günümüze kadar üzerinde sıkça konuşulan, politikalar üretilen önemli bir konu ola gelmiştir. Bu doğrultuda benzer akademik üretimin öğretmen yetiştirme deneyimlerinden yararlanmak adına öğretmen yetiştirme tarihçesiyle ilgili tezlerin yapılması gereğini de ortaya koymaktadır. Bununla birlikte araştırma bulgularına göre ortada böyle bir tablo görülmektedir.

Bu alandaki ilk tezin 1961 yılı gibi çok geç bir tarihte hazırlanmış olması hayli düşündürücüdür. Diğer düşündürücü olan şey ise yaygın anlamda alana ilişkin tezlerin yapılmaya başlanmasının 1990’lar sonrasına ait olmasıdır. Bu durum “gelenek”, “deneyim”, “kurum kültürü” gibi olgulara Türkiye’de yeterince önem verilmemesiyle açıklanabilir.

Tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde görece daha önceki yıllarda kurulmuş üniversiteler ön sıralara yerleşmişlerdir. Hem yüksek Lisans hem de doktora tezlerinde Ankara Üniversitesi kendisini izleyen üniversitelerden açık farkla öndedir.

Bu durum Ankara Üniversitesi’nin Eğitimin Tarihi ve Sosyal Temelleri Anabilim Dalında şimdilerde emekli olan; bu alanda pek çok tez yürütmüş ve öğrenci yetiştirmiş olan ve adeta bir ekol-okul haline dönüşen Profesör Yahya Akyüz başta olmak üzere aynı birimdeki diğer akademisyenlerle açıklanabilir.

Niğde Üniversitesi’nde köy öğretmen okulları konu başlığında yüksek lisans tez çalışmalarının yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bu durum söz konusu üniversitedeki bir akademisyenin Akçadağ, Düziçi, Gaziantep, İvriz, Niğde ve Pazarören öğretmen okullarını öğrencilerine birer tez olarak vermesiyle açıklanabilir.

Gerek yüksek lisans gerekse doktora tezlerinde sosyal bilimler enstitülerinin diğer enstitülere göre açık farkla önde olmaları iki nedenle açıklanabilir: (a) eğitim bilimleri enstitülerinin ancak 2000’li yıllarda faaliyete geçmesi ve doğal olarak çok daha önce çalışmalarına başlayan sosyal bilimler enstitülerine göre daha az tez hazırlanması. (b) sosyal bilimler enstitüleri doğası gereği tarih, sosyoloji, güzel sanatlar, antropoloji, felsefe, ilahiyat gibi pek çok akademik çalışma alanını bünyesinde barındırmaktadır. Doğal olarak da hazırlanan tez sayısı daha fazla olmaktadır.

Yüksek lisans danışmanlıkların büyük çoğunluğunu yardımcı doçent unvanına sahip öğretim üyeleri yapmıştır. Doktora danışmanlıkların büyük bölümü de profesörlük unvanına

sahip öğretim üyeleri yapmıştır. Bunu üniversitelerin mevcut öğretim üyesi potansiyeliyle açıklamak mümkün olabilir.

Tezlerin dağılımına bakıldığında, 62 yüksek lisans tezi ve 24 adet doktora tezi görülmektedir. Bu durum akademik basamaktaki oransal dağılıma uygun düşmesiyle ve doktora kadrolarının daha sınırlı tutulmasıyla açıklanabilir.

Tezlerinin YÖK Tez Merkezi'nde okuyucuya açık olup olmamalarına ilişkin veriler incelendiğinde 2006 sonrasında izinli tezlerin sayısında önemli bir artış görülmüştür. Bunun nedeni Merkezin 2006 yılından itibaren elektronik uygulamaya geçmesi ve tezleri kabul ederken yazardan ilk başta izinlilik durumunun alınmasıyla açıklamak mümkün olabilir. 2006 öncesi tezlerin izinsiz olması ise değişik nedenlere bağlanabilir: (a) yazarların akademik süreçlerden kopmuş olması, (b) böyle bir uygulamanın olduğunun farkında olunmaması, (c) İzin verilme işlemiyle ilgili prosedürel işlerin ihmal edilmesi, (d) tezin okuyucuya açık olmasının yazarı akademik açıdan zora sokabileceği endişesi vb.

Tezlerdeki konuların dağılımına bakıldığında tüm yılların en önemsenen çalışma alanı "Köy Enstitüleri" olmuştur. Bunun nedenleri arasında şunlar sayılabilir: Köy enstitülerinin oldukça nitelikli bir eğitimle adından söz ettirmesi; Çoğunluğu köy enstitüsü mezunu olan eğitimcilerin çabalarıyla, bu okulların o dönemdeki işlevlerinin ve toplumsal dönüşümdeki rollerinin gerek kitap, makale gibi yayınlarla, gerekse konferans, panel ve sempozyumlarla iyi anlatılması sonucu kapatılmasından yaklaşık 60 yıl geçmesine rağmen popülaritesini halen koruyor olması; Köy enstitülerinin kurulduğu günden itibaren ama özellikle 1940'ların ikinci yarısından sonra siyasal söylemlerde genellikle bir "taraf" olarak algılanması ve günümüzde de bunun devam ediyor oluşu.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Y. (1970). "Türkiye'de İlk Öğretmen Kuruluşları Hakkında Orijinal Bir Belge ile Unutulmuş Bir Kaynak". *AÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (4): 109-119.
- AKYÜZ, Y. (1978). *Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri*, Ankara: Doğan Basımevi.
- AKYÜZ, Y. (1990). "Darülmualliminin İlk Nizamnamesi (1851), Önemi ve Ahmet Cevdet Paşa". *Milli Eğitim*. 95: 3-20.
- DILAVER, H. (1992). *Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları*. İstanbul: MEB Yayınları.
- DUMAN, T. (1991). *Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihi Gelişim)*. İstanbul: MEB Yayınları.
- ERGÜN, M. (2006). *II. Meşrutiyet Döneminde Eğitim Hareketleri*. Ankara: Ocak Yayınları.
- EŞME, İ. (2003). *Yüksek Öğretmen Okulları*. İstanbul: Bilgi-Başarı Yayınevi.
- KAVCAR, C. (2002). "Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme." *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 35: 1-2.
- KOÇER, H.A. (1961). *Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmenin Problemleri*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- ÖZTÜRK, C. (2005). *Türkiye'de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- ŞAHİN, M. (1996). *Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarında Yabancı Uzmanların Yeri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- ŞAHİN, M. (1998). "Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Politikalarında Yabancı Eğitim Uzmanların Etkisi". *Milli Eğitim*. 137: 91-99.
- ŞANAL, M. (2003). "Tarihsel Süreç İçerisinde Osmanlı Devleti'nde İlköğretime Erkek Öğretmen Yetiştiren Kurumların Doğuşu ve Gelişimi". *Eğitim Araştırmaları*. 10: 116-122.
- ŞANAL, M. (2004). "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kız Öğretmen Okulunda Görev Yapan Kadın İdareci ve Öğretmenler İle Okuttıkları Dersler". *Bellekten*. 253: 649-670.
- ŞANAL, M. ve KARAGÖZ, S. (2006). "Türk Eğitim Tarihi İçerisinde Kayseri Zencidere Köy Muallim Mektebi ve Faaliyetleri". *Milli Eğitim*. 172: 183-202.
- UYGUN, S. (2007). *Tanıkların Dilinden Bir Dönem Öğretmen Okulları*. Ankara: MEB Yayınları.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (2. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.